

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com.tr

Web: www.uidergisi.com.tr

Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları

Senem AYDIN-DÜZGİT*

* Doç. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü & Jean Monnet Kürsüsü

Bu makaleye atıf için: Aydın-Düzgüt, Senem, "Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 12, Sayı 46, s. 153-168.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler Dergisi

Web: www.uidergisi.com.tr | E- Posta: bilgi@uidergisi.com.tr

Post-Yapısalcı Yaklaşımlar ve Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları

Senem AYDIN-DÜZGİT

Doç. Dr. Jean Monnet Kürsüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

E-posta: senem.aydin@bilgi.edu.tr.

ÖZET

Bu makalenin amacı, post-yapısalcı yaklaşımların Uluslararası İlişkilerdeki temel kavramlara bakışını ele alarak, bu çalışmaların Uluslararası İlişkiler disiplindeki kuramsal çerçevesini sunmaktır. Makalede post-yapısalcı yaklaşımların ontolojik ve epistemolojik temelleri ele alınmakta ve bu bağlamda söylem, bilgi ve güç kavramlarına yapılan vurgu üzerinde durulmaktadır. Ayrıca temel kavramsal çerçevede, post-yapısalcı çalışmalar tarafından modern devletin söylemsel inşasında ana rol oynadığı iddia edilen egemenlik, kimlik ve dış politika kavramlarının ele alınış biçimi tartışılacaktır. Böylece makale, post-yapısalcı çalışmaların Uluslararası İlişkiler disiplinine yaptığı katkıları ve karşılaştığı ana eleştirileri değerlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Post-yapısalcılık, Söylem, Kimlik, Egemenlik, Dış Politika.

Post-Structural Approaches and Basic Concepts of International Relations

ABSTRACT

The aim of this article is to present the theoretical framework of post-structuralist approaches within the International Relations discipline by focusing on their conceptualisation of the main themes in international relations. Ontological and epistemological bases of post-structuralist approaches are presented whereby the focus on discourse, knowledge and power is highlighted. The outlook of the main theoretical bases on the concepts that play a main role in the discursive construction of the modern state, namely sovereignty, identity and foreign policy is discussed. This article finally discusses the main contributions of these approaches to the International Relations discipline as well as the main criticisms that they encounter.

Keywords: Post-structuralism, Discourse, Identity, Sovereignty, Foreign Policy.

Giriş

Post-yapısalcı yaklaşımların Uluslararası İlişkiler disiplinine girişi 1980'lerde olmuştur. Söz konusu yaklaşımların ana çıkış noktası, 1970'lerin sonunda Kenneth Waltz'un¹ önderliğinde Uluslararası ilişkiler disiplininde hâkim bir yer edinen pozitivist ve nedensellik temelli epistemolojinin ve tarihsel bağlamdan bağımsız yapısalcılığın sorgulanmasıdır. Bu alandaki ilk ve en temel post-yapısalcı kavramsal katkılar, gerçekçi ve yeni-gerçekçi kuramların dayandığı temel kavramları sorunsallaştırarak, bu kavramlar üzerinden uluslararası politikanın anlamlandırılmasında ortaya çıkan kısıtlara dikkat çekmiştir. Örneğin, Robert Walker devlet egemenliği kavramının uluslararası ilişkiler disiplindeki ontolojik ve siyasi önemini irdelemiş, Richard Ashley yeni-gerçekçiliğin yapısal belirleyiciliğini ve tarihsellikten yoksunluğunu sorunsallaştırmış, Michael Shapiro dış politikanın kimliklerin inşasında oynadığı rolü temel almış; James Der Derian ise diplomasi kavramını devletin dışarıyla ilişkisini düzenleyen bir kültürel pratik olarak incelemiştir.²

Söz konusu meta-teorik eleştirilerin odak noktasında modern devletin tarihsel bağlamda söylemsel olarak ne şekilde inşa edildiği ve bu süreçte egemenlik, dış politika, diplomasi ve güvenlik gibi diğer söylemsel pratiklerin oynadığı rol yer alır. Post-yapısalcılar modern devletin hangi pratikler aracılığıyla dünya siyasetinde en önemli, tekil ve rasyonel aktör haline geldiğini ve tarihsel olgunun söylemsel düzlemde nasıl doğallaştırıldığını sorgularlar.³ Bunun gerçekleştirilmesinde başta gerçekçilik ve yeni-gerçekçilik olmak üzere Uluslararası İlişkiler kuramlarının oynadığı temel role dikkat çekerek, disipline önemli eleştiriler yöneltirler. Bu eleştiriler uyarınca modern devletin doğallaştırılması ve onun gerektirdiği katı iç/dış ayırımının benimsenmesi, gerek içeride gerek dışarıda dışlayıcı pratiklerin yerleşmesine neden olmakta, şiddeti meşrulaştırmakta ve alternatif pratiklerin gelişmesini engellemektedir.

Bu tür meta-teorik eleştiriler zaman içerisinde spesifik siyasi konuların ve soruların ele alındığı ampirik çalışmalara da yol açmıştır. Post-yapısalcı kavramsal çerçeveden gerçekleştirilen çalışmalarda Bosna ve Amerika örneklerinde devlet kimliği ve dış politikanın analizi,⁴ Kuzey-Güney ilişkilerindeki temsiller,⁵ dış müdahalelerin devlet kimliğiyle ilişkisi,⁶ Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerde kimlik inşası ve dış politika ilişkisi⁷ ile mülteci rejimleri ve egemenlik ilişkisi⁸ gibi birçok konuya yer verilmiştir.

1 Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, New York, McGraw-Hill, 1979.

2 R.B.J. Walker, "Realism, Change and International Political Theory", *International Studies Quarterly*, Cilt 31, No.1, 1987, s.65-86; R.B.J. Walker, *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*, Cambridge, Cambridge University Press, 1993; Richard K. Ashley, "Political Realism and Human Interests", *International Studies Quarterly*, Cilt 25, No.2, 1981, s.204-236; Richard K. Ashley, "The Poverty of Neorealism", *International Organization*, Cilt 38, No.2, 1984, s.225-286; Michael J. Shapiro, *The Politics of Representation: Writing Practices in Biography, Photography and Policy Analysis*, Madison, University of Wisconsin Press, 1988; James Der Derian, *On Diplomacy: A Genealogy of Western Estrangement*, Oxford, Blackwell, 1987.

3 David Campbell, "Poststructuralism", Tim Dunne, Milja Kurki ve Steve Smith (der.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s.216-217.

4 David Campbell, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1992; David Campbell, *National Deconstruction: Violence, Identity and Justice in Bosnia*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1998; Lene Hansen, *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, Londra ve New York, Routledge, 2006.

5 Roxanne L. Doty, *Imperial Encounters: The Politics of Representation in North-South Relations*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996.

6 Cynthia Weber, *Simulating Sovereignty: Intervention, the State and Symbolic Exchange*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994.

7 Iver Neumann, *Uses of the Other: The 'East' in European Identity Formation*, Manchester, Manchester University Press, 1999.

8 Nevzat Soğuk, *States and Strangers: Refugees and Displacements of Statecraft*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.

Bu çalışmada, öncelikle post-yapısalcı yaklaşımların ontolojik ve epistemolojik temelleri sunulacak ve bu bağlamda özellikle söylem (*discourse*), bilgi (*knowledge*) ve güç (*power*) kavramlarına yapılan vurgu üzerinde durulacaktır. Temel kavramsal çerçevenin sunulmasının akabinde post-yapısalcı yaklaşımların modern devletin söylemsel inşasında ana rol biçtiği egemenlik, kimlik ve dış politika kavramları irdelenecektir. Sonuç olarak, halen pozitivist yaklaşımlara kıyasla marjinal bir konuma sahip olsalar da, post-yapısalcı kuramsal çalışmaların Uluslararası İlişkiler disiplinine yaptığı katkılar değerlendirilecektir.

Söylemsel Epistemoloji ve Nedenselliğin İmkânsızlığı

Post-yapısalcı yaklaşımlar ağırlıklı olarak başta Jacques Derrida ve Michel Foucault olmak üzere Fransız filozofların çalışmalarından beslenerek, sosyal kuramı Uluslararası İlişkiler kuramı ile buluşturmuştur. Bu bağlamda post-yapısalcı yaklaşımlar, ontolojik ve epistemolojik açılardan, sosyal inşacı yaklaşımlar da dâhil olmak üzere diğer kuramsal yaklaşımlardan farklılaşırlar. Post-yapısalcı ontolojinin temelinde dil yatmaktadır. Burada dil, sosyal dünyada gerçekleşenleri yansıtan gerçekliğin basit bir aynası olarak algılanmamakta, dilden bağımsız bir sosyal gerçekliğin olmadığı ve dilin sosyal gerçekliği teşkil ettiği vurgulanmaktadır.⁹ Bu yaklaşımlar maddi gerçekliği reddetmezler. Örneğin yabancı bir ülkeye girildiğinde “gerçek” fiziksel engellerle karşılaşıldığı ve pasaport göstermek zorunluluğu kabul edilir. Fakat karşılaşılan bu sınırların anlamını açıklayacak ve temsil edecek yansız bir dilin var olmadığı, söz konusu sınırların serbest dolaşıma getirilen gayrimeşru engeller olarak benimsenebileceği ya da ulusal refahın devamının teminatı olarak farklı ve çelişen şekillerde temsil edilebileceği vurgulanır.¹⁰ Benzer bir biçimde, bir kısım ülkelerin nükleer silaha sahip olduğu yadsınmayan maddi bir gerçekliktir. Örneğin, Amerika'nın İngiliz nükleer silahlarından ziyade İran'ın nükleer kapasitesinden tehdit duyması ancak ülkelerin belirli temsili pratikleri ile mümkün olmaktadır. Bu durumda gerçeklik, “dünyanın, insanların yarattığı hayal edilebilir her duruma uymaya direnmesi” olarak da tanımlanabilir.¹¹ Fikirler dil aracılığıyla yayıldıkça ve insanlar o fikirlere inanıp, onlar hakkında konuşup, onlar doğrultusunda hareket ettikçe, fikirlerin ortaya koyduğu dünyanın bir kısmı gerçekleşmiş olur. Sosyal dünyadaki olaylar “gerçek” olabilir, fakat bu olayların “gerçek nedenini” bilmek, yani gerçeklik, olayların dilsel temsillerinden bağımsız olmadığı için imkânsızdır.

Bu durum, yorumlamanın önemine dikkat çekmeyi gerektirir. Ancak yorumlama aracılığıyla sosyal dünyanın farklı temsilleri incelenebilir. Bir temsilin başka bir temsile tercih edilmesinin açık siyasi etkileri vardır ve sosyal dünyanın temsillerinin incelenmesi de ancak yorumlamayla mümkün olur.¹² Dilin bu şekilde kavramsallaştırılması, Foucault'dan hareketle, söylemin sistematik olarak çeşitli “özne pozisyonlar” meydana getirerek, kişileri ve grupları bu pozisyonların imkân verdiği davranışlara iten sosyal pratikler olarak tanımlanmasına neden olur.¹³ Bu bağlamda sosyal gerçeklik söylem-

9 Shapiro, *The Politics of Representation*, s.11; Lene Hansen, “Discourse Analysis, Post-Structuralism, and Foreign Policy”, Steve Smith, Amelia Hadfield ve Tim Dunne (der.), *Foreign Policy: Theories, Actors, Cases*, Oxford, Oxford University Press, 2012, s.101.

10 Thomas Diez, “Speaking ‘Europe’: The Politics of Integration Discourse”, Thomas Christiansen, Knud Erik Jørgensen ve Antje Wiener (der.), *The Social Construction of Europe*, London, Sage, s.91.

11 John A. Vasquez, “The Post-Positivist Debate: Reconstructing Scientific Enquiry and International Relations Theory after Enlightenment’s Fall”, Ken Booth ve Steve Smith (der.) *International Relations Theory Today*, Cambridge, Polity Press, 1995, s.225-226.

12 Campbell, *Writing Security*, s.4.

13 Hubert L. Dreyfus ve Paul Rabinow, *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Hemel Hempsted, Harvester Wheatsheaf, 1982, s.62.

den bağımsız olarak var olamaz. Söylemde “gerçek”, “ebedi” ya da “evrensel” olarak sunulanlar esasen belirli bir söylemsel düzenin dayatması olarak kabul edilir. Söylemler bu şekilde kavramlardan, kategorilerden, metaforlardan vb. oluşan bir “söylemsel ekonomi”nin yaratılmasını sağlarlar.¹⁴ Söylemler aracılığıyla anlam dayatmasını yaratanlar kişiler ya da gruplar olsa da, onlar da bağımsız özneler olarak hareket edemezler. İçinde buldukları söylemsel bağlamın mümkün kıldığı “özne pozisyonlar” uyarınca hareket ederler. Örneğin, devlet “güven(siz)lik” söylemleri ile üretilmekte, milliyetçi söylemler ise soy, dil ya da kültürle birbirine bağlı “hayali cemaatler” inşa etmektedir.¹⁵ Öte yandan söylemler statik olarak da algılanmamalıdır. Tam tersine söylemler içerdikleri tutarsızlıklar nedeniyle sürekli değişime açıktırlar. Ancak milliyetçilik gibi bazı söylemlerin, özellikle farklı metinler üzerinden defalarca üretildiklerinde, büyük ölçüde hegemonyacı bir hâl aldıkları da görülmektedir.¹⁶

Söylem, belirli konuların belirli şekillerde anlamlandırılmasını sağladığı ve alternatif politika seçeneklerini de sınırlandığından içinde önemli oranda güç barındırmaktadır. Bu nedenle, söylemler söz konusu olduğunda sadece bir anlamı diğerine karşı savunan bireyler ve gruplar arasında değil, dünyanın farklı “inşaları” arasında da “siyasi bir mücadele” söz konusudur.¹⁷ Farklı söylemlerin aktörler ve politikalar üzerinde “nedensel” etkileri yoktur, bu söylemler ancak “gerçek etki”¹⁸ yaratarak belirli politikaları mümkün kılabilirler. Söylemler ifade edileni sınırlayabilir ve belirli olasılıkları mümkün kılan yorumsal pratikleri engelleyebilirler. Söylemlerin gücü, güçlü kurumlarca dile getirilmeleri durumunda daha da artmaktadır. Örneğin, devlet görevlilerinin söylemleri güçlerini, devlet bilgilerine erişimi olan, anayasal meşruluğu bulunan ve medyaya özel erişimi olan görevlilere ait olmalarından almaktadır.¹⁹

Post-yapısalcı çalışmalar, bu kavramsal çerçeveden hareketle analizlerinde bireysel konuşmacıların ya da yazarların niyetleri, inançları ya da algılarından ziyade, daha geniş söylemsel yapıları, söylemin özelliklerini, belirli bir yazımı ya da konuşmayı inanılır ve doğal kılan söylem biçimlerini mercek altına alırlar. Temsili pratiklerde dışlanan alternatif dünyaların hayal edilebilmesi için hâkim söylemleri doğallaştırılmış durumlarından çıkarmaya çalışırlar. Post-yapısalcı yaklaşımlar, rasyonalist çalışmalarda benimsenen ve evrensel kurallar olarak sunulan nedensel açıklamaları kesin bir dille reddederek, onun yerine belirli söylemsel formasyonların ne şekilde inşa edildiği, sabitlendiği ya da değiştirildiğiyle ilgilenirler. Soğuk Savaş sonrasında NATO’nun rolü üzerine yapılan çalışmalar üzerinden bu farkı açıklamak mümkündür.²⁰ Örneğin Risse-Kappen, rasyonalizme daha yakın duran sosyal inşacı analizinde NATO’nun Sovyetler Birliği’nin dağılmasını takiben ayakta kalabilmesini ortak demokratik ve liberal değerlerin varlığına bağlar.²¹ Post-yapısalcı yaklaşımlar ise, Soğuk Savaş sonrasında NATO’nun yeni “hedefleri” ve “tehdit”leri ne şekilde söylemsel olarak inşa ettiğine, bunun NATO’nun varlığını nasıl ürettiğine ve meşrulaştırdığına ve sonuç olarak NATO’nun kurumsal kimliğini Soğuk Savaş sonrasında nasıl tekrar inşa ettiğine odaklanır.²²

14 Campbell, *Writing Security*, s.6.

15 Jutta Weldes et.al. (der.), *Cultures of Insecurity: States, Communities, and the Production of Danger*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.

16 Campbell, *National Deconstruction*; ayrıca bkz. Senem Aydın-Düzgüt, *Constructions of European Identity: Debates and Discourses on Turkey and the EU*, Basingstoke, Palgrave, 2012.

17 Diez, *Speaking Europe*, s.90.

18 Paul Rabinow, *The Foucault Reader*, Harmondsworth, Penguin, 1984, s.60.

19 Jutta Weldes et.al. “Introduction: Constructing Insecurity”, Weldes et.al. (der.), *Cultures of Insecurity*, s.18.

20 Bkz. Hansen, *Security as Practice*, s.25-26.

21 Thomas Risse-Kappen, “Collective Identity in a Democratic Community: The Case of NATO”, Peter J. Katzenstein (der.), *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, New York, Columbia University Press, 1996.

22 Hansen, *Security as Practice*, s.25-26.

Uluslararası ilişkilerdeki post-yapısalcı yaklaşımlar bu hedefleri gerçekleştirmede ağırlıklı olarak farklı söylem analizi metotlarını kullanırlar. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanları, soykütüğü (*genealogy*) ve yapıbozum (*deconstruction*) yöntemleridir. Soykütüğüne yaslanan analizler, çalışmalarda tarihsel bir perspektif benimserler.²³ Bu bağlamda bugün doğru ya da gerçek olarak bildiklerimizin tarihsel bağlamda ne şekilde üretildiğine odaklanarak günümüzün hâkim temsillerini sorgularlar. Örneğin, Balkanlar üzerine yapılmış olan soykütük okumaları, yaygın kanının aksine “Balkanlar” teriminin tarihsel açıdan incelendiğinde yeni bir terim olduğunu, dolayısıyla bu terimin günümüzdeki “ezeli nefret” söylemini ve bu söylemden beslenen dış politikaları meşrulaştırmakta kullanıldığını ortaya koyar.²⁴ Yapıbozum ise yerleşmiş kavramsal zıtlıkların arasındaki ilişkinin eşitsizliğine ve birbirine olan yapısal bağımlılığına dikkat çeker. Bu kapsamda kavramsal zıtlıklar üzerinden kavramlar arası kurgulanan farklılıklar esasen kavramların içindeki farklılığı bastırmaktadır. Yapıbozumcu analizler ise kavramsal zıtlıkların değişkenliğini ve istikrarsızlığını göstererek bütünlük iddialarını sorunsallaştırırlar.²⁵ Aşağıda yer verilen anarşi/egemenlik okuması, post-yapısalcı Uluslararası İlişkiler çalışmalarında yapıbozum tekniğinin kullanılmasına önemli bir örnek teşkil eder.

Post-yapısalcı yaklaşımlarda söyleme dayanan ontoloji ve epistemoloji, güç ve bilgi arasında kurulan bağda da kendini göstermektedir. Rasyonalist yaklaşımların aksine, post-yapısalcı çalışmalarda bilginin üretimi sadece bilişsel bir konu olarak ele alınmaz. Yorumlama pratikleri ile gücün mekanikleri arasında önemli bir istikrar vardır. Bilgi ve güç birbirlerini karşılıklı olarak besler. Bu çerçevede, post-yapısalcı yaklaşımlar sadece devletler ya da uluslararası örgütler gibi dünya siyasetindeki aktörlerin söylemlerine değil, aynı zamanda Uluslararası İlişkiler kuramlarındaki söylemlere de odaklanır. Bilgi ve güç arasında kurulmuş olan kavramsal bağ uyarınca Uluslararası İlişkiler kuramcıları ve kuramları bazı aktörleri diğerlerinden daha önemli olarak gösterebilir, dünya politikasına belirli yaklaşımları diğerlerinin aleyhine ön plana çıkarabilir. Bu bağlamda post-yapısalcılık, kuramı sadece bir “analiz aracı” olarak değil, bir “analiz nesnesi” olarak değerlendirir.²⁶ Örneğin Robert Walker, Uluslararası İlişkiler kuramındaki birçok gerçekçi sorunun ve cevaplarının Machiavelli’nin ancak belirli bir okumasıyla mümkün olduğunu iddia etmiştir. Walker’a göre Uluslararası İlişkilerdeki hâkim anlayış Machiavelli’nin tarihsel bağlamından kopuk dar bir okumasına yaslanmakta ve böylece gücün ahlakın üstünde tutulduğu ve şiddetin gerekliliğinin vurgulandığı bir söylem dayatılabilmektedir.²⁷

Post-yapısalcı yaklaşımların bu bağlamda hâkim rasyonalist kurama yönelttiği en önemli eleştiri egemen devletin birbirinden net iç ve dış sınırlarla ayrılan ve tarihsel bağlamından kopartılan doğal bir olgu olarak sunulmasıdır. Bu noktadan hareketle, post-yapısalcı çalışmaların birçoğu modern egemen devletin tarihsel olarak dünya siyasetindeki ana özne konumuna ne şekilde ulaştığını incelemeye alır. Post-yapısalcı yaklaşımlar devletin varlığını reddetmezler, ancak egemen devletin nasıl mümkün kılındığına, ne şekilde doğallaştırıldığına ve gerçek bir “öz”ü varmış gibi sunulduğuna bakarlar.²⁸ Post-yapısalcı yaklaşımlarda ayrıca modern devleti söylemsel düzlemde hâkim kılan birçok pratiğe dikkat çekilir. Eleştirinin hedefi Uluslararası İlişkiler kuramı olan meta-teorik çalışmaların yanı sıra belirli siyasi konulara eğilen ampirik post-yapısalcı çalışmalarda da çoğunlukla modern devlet(ler)i oluşturu-

23 Michel Foucault, *The Archeology of Knowledge*, London, Tavistock Publications, 1974.

24 Lene Hansen, “Discourse Analysis, Post-Structuralism, and Foreign Policy”, s.105-106; Maria Todorova, *Imagining the Balkans*, Oxford, Oxford University Press, 1997.

25 Jacques Derrida, *Positions*, Chicago, University of Chicago Press, 1981.

26 Campbell, “Poststructuralism”, s.227.

27 Walker, *Inside/Outside*.

28 Bkz. Richard K. Ashley, “The Geopolitics of Geopolitical Space: Toward a Critical Social Theory of International Politics”, *Alternatives*, Cilt 12, No.2, 1987, s.403-434 ve Walker, *Inside/Outside*.

ran söylemsel pratiklerin dünya siyasetindeki merkezi önemi sorunsallaştırılır. Bu nedenle, çalışmanın bundan sonraki kısmında modern devletin söylemsel inşasında ana rol oynadığı öne sürülen üç kavramın post-yapısalcı çalışmalardaki yeri ve kuramsallaştırılması üzerinde durulacaktır. Bunlar, birbiriyle yakın ilişkide olan *egemenlik, kimlik ve dış politika* söylemleridir.²⁹

Anarşi/Egemenlik Okuması

Post-yapısalcı çalışmalarda egemenlik kavramına en derin şekliyle eğilen isimlerin başında Richard Ashley gelir. Ashley, Derrida'nın "çifte okuma" yöntemini kullanarak Uluslararası İlişkilerde anarşi kavramına ve bunun kavramsal ve pratik etkilerine odaklanır.³⁰ Derrida'nın çifte okuma yöntemi, bir metnin iki farklı okumadan geçirilmesi anlamına gelmektedir. Metnin ilk okuması hâkim yorumlamaların tekrarından oluşur. İkinci okuma ise metindeki iç çatışmalara, istikrarsız noktalara ve bunların metinde nasıl örtbas edildiğine odaklanır.³¹ Ashley de ilk okumasında Uluslararası İlişkilerde anarşi konusunu bilinen kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde ele alır. Bu bağlamda anarşi kavramı, birçok devletin var olduğu uluslararası sistemde herhangi bir merkezi otoritenin yokluğu olarak tanımlanır. İkinci okumasında ise Ashley, hâkim okumalarda doğal olarak var olduğu kabul edilen anarşi ve egemenlik karşıtlığını hedef alır. Derrida'nın ikili karşıtlıkların eşitsiz ilişkiler barındırdığı varsayımından hareketle egemenlik ve anarşi arasında egemenliğe normatif üstünlük tanındığı bir ikili karşıtlık kurulduğunu ifade eder. Bu ikili karşıtlığın kurulmasındaki en temel varsayımın ise egemen devletin içinde belirli bir homojenliğin gerekliliği olduğunu belirtir. Başka bir ifadeyle, devlet sisteminde egemenlik ve anarşi ikiliğinin kurulabilmesi için öncelikle devletlerin içindeki çatışmaları giderecek ve devletin tek bir varlık halinde temsilini sağlayacak hegemon bir iç karar alma merkezinin varlığına dair varsayımın kabul edilmesi gerekmektedir.³²

Benzer bir biçimde devlet egemenliğinin tarihsel bağlamda söylemsel inşasına dikkat çeken Robert Walker, devlet egemenliğinin tarihsel olarak üç ontolojik çelişkiyi cevaplamak amacıyla ortaya çıktığını iddia eder. Bunlardan ilki zaman ve yer arasındadır; zaman ehlileştirilmiş bir coğrafi bölge içinde tutulur. İkinci olarak evrensel ve yerel arasındaki çelişki, hem yerel olan hem de evrensel bir sistemi teşkil eden egemen devletler sistemiyle çözümlenir. Üçüncü olarak ise, ben ve öteki arasındaki çelişki, içeridekiler ve dışarıdakiler kategorilerinin oluşturulmasıyla çözüme kavuşur.³³

Egemenliğin ön kabulü bu durumda devletin tarihsel ve sosyal bağlamda inşa edilmiş doğasını göz ardı etmek, onu doğal ve kaçınılmaz olarak ele almak anlamına gelmektedir.³⁴ Bir toprağın üzerinde egemen yetki sahibi olmak, "diplomasi, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası İlişkiler kitaplarında yapılandırılan modern uluslararası toplumda devletin söylemsel inşası için gereken en küçük ortak

29 Bu çalışmada özel olarak üzerinde durulmamakla birlikte, diğer söylemsel pratiklerin de modern devletin söylemsel inşasındaki yeri göz ardı edilmemelidir. Örneğin nüfus, toprak, uluslararası tanıma, şiddet ve sınırlar gibi kavramlar da modern devleti söylemsel olarak doğallaştıran ana unsurlar olarak sayılabilir. Buna karşılık, post-yapısalcı yaklaşımlarda kavramsal olarak sahip oldukları merkezi önem ve derinlikleri uyarınca burada yalnızca egemenlik, kimlik ve dış politika söylemleri ele alınmaktadır.

30 Richard K. Ashley, "Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique", *Millennium*, Cilt 17, No.2, 1988, s.227-262.

31 Derrida, *Positions*, s.6.

32 Ashley, "Untying the Sovereign State", s.245.

33 R. B. J. Walker, "From International Relations to World Politics", Joseph A. Camilleri, Anthony P. Jarvis ve Albert J. Paolini (der.), *The State in Transition: Reimagining Political Space*, Boulder, Lynne Rienner, 1995, s.320-321.

34 Walker, *Inside/Outside*, s.12.

payda” olarak görülmektedir.³⁵ Bunun beraberinde getirdiği ve aşağıda daha detaylı olarak ele alınacak iki katlı bir şiddet söz konusudur. Bunlardan ilki, devletin sınırları dâhilinde homojen bir ulusal kimlik yaratılmasını içerir. Diğeri ise bir devletin dış sınırlarının dayatılması ve devletin dışarısındaki “diğerleri” ile arasındaki farkın inşa edilmesine tekabül eder. Böylece devletin “iç” ve “dış” ayrımı doğallaştırılmış olur.³⁶

Post-yapısalcı çalışmalar devlet egemenliğinin doğal ve değişmez bir gerçeklik olarak sunulmasında Uluslararası İlişkiler disiplinindeki kuramcıların önemli rol oynadığını ileri sürerler.³⁷ Bu bağlamda özellikle gerçekçi geleneğin büyük payı olduğunun altı çizilir.³⁸ Örneğin Ashley, Waltz’un *Man, the State, and War*³⁹ başlıklı kitabına dair okumasında yeni-gerçekçilikte egemenlik ve anarşi karşıtlığının temel olarak insan ve savaş üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Burada insan, rasyonel kimliğe sahip üstün taraftır ve insanın akılcılığının egemen olması düzensizliği gerektirmektedir; aksi takdirde insan akılcılığının herhangi bir üst görevi de kalmayacaktır.⁴⁰

Post-yapısalcı çalışmalar devlet egemenliği paradigmasının dünya siyasetinde siyasi seçenekleri kısıtladığına dikkat çeker ve devlet-merkezçiliği üreten egemenlik söyleminden uzaklaşmanın yollarını ararlar. Örneğin Ashley ve Walker, yeni tarz siyasi kimliklerin ve toplumların tahayyülüne izin veren ve birinin diğerine ayrıcalıklı konumda bulunmadığı bir özgürlük etiğinin uygulanmasını önerirler.⁴¹ Benzer biçimde Campbell, uluslararası ilişkilerin modern siyasi yaşamda egemenlik paradigmasına meydan okuyan siyasi, ekonomik ve kültürel pratiklerin kavramsallaştırılmasını sağlayacak ve dünya siyasetinin çaprazlama doğasını anlayabilecek bir siyasi yazım bağlamında düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴² Post-yapısalcı araştırmacıların egemenlik kavramının özellikle normatif etkilerini sorunsallaştırarak alternatifler önermelerinin en önemli nedenlerinden biri, egemenliğin söylemsel düzlemde kimlikler üzerinde yarattığı dışlayıcı ve kapatıcı etkidir. Bu durum, uluslararası ilişkilerde kimlik kavramını da post-yapısalcı çalışmaların odaklarından biri haline getirmiştir.

Kimlik, Söylem ve Fark

Uluslararası İlişkiler disiplininde kimliğe atfedilen önem ve rol, uluslararası sistemin incelenmesinde başvurulan kavramsal çerçeveye bağlı olarak değişmektedir. Gerçekçilik ve yeni-liberalizm gibi akılcı yaklaşımlar kimlik olgusunu analizlerinin dışına iterken, sosyal inşacı ve post-yapısalcı yaklaşımların kimliği Uluslararası İlişkileri kavramsallaştırılmaya dâhil ettikleri görülmektedir. Ancak sosyal inşacı ve post-yapısalcı yaklaşımlar da kimliğin uluslararası ilişkilerdeki rolüne ilişkin farklı görüşler öne sür-

35 Thomas Diez, “Europe’s Others and the Return of Geopolitics”, *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt 17, No.2, 2004, s.323.

36 Roxanne L. Doty, “Sovereignty and the Nation: Constructing the Boundaries of National Identity”, Thomas J. Biersteker ve C. Weber (der.), *State Sovereignty as Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996, s.122.

37 Weber, *Stimulating Sovereignty*, s.3.

38 Ali Balcı, “Dış Politika: Yeni bir Kavramsallaştırma Bağlamında Egemenlik Mitinin Analizi”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 7, Sayı 28, 2011, s.12.

39 Kenneth N. Waltz, *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*, New York, Columbia University Press, 1959.

40 Richard K. Ashley, “Living on Border Lines: Man, Poststructuralism, and War”, James der Derian ve Michael J. Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, New York, Lexington Books, 1989.

41 Richard K. Ashley ve R. B. J. Walker, “Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies”, *International Studies Quarterly*, Cilt 34, No.3, 1990, s.395.

42 David Campbell, “Political Prosaics, Transversal Politics, and the Anarchical World”, Michael J. Shapiro ve Hayward Alker (der.), *Challenging Boundaries: Global Flows, Territorial Identities*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996, s.20.

mektedirler. Sosyal inşacı yaklaşım, kimliği uluslararası aktörlerin politikalarına etki eden bir değişken olarak ele alan “açıklayıcı bir kuram” olarak değerlendirilebilir.⁴³ Açıklayıcı Kuram kavramından kasıt, sosyal inşacı yaklaşımların kuramdan bağımsız bir sosyal gerçekliğin varlığını kabul etmeleri, politikalara neden-sonuç ilişkileri temelinde yaklaşmaları ve bu bağlamda kimliği de politikaların bir nedeni ya da sonucu olarak görebilmeleridir.⁴⁴ Bu yaklaşımı benimseyen çalışmalara göre devletler kimliklerini diğer devletlerle ilişkilerinde edinirler ve aynı zamanda hem kendilerini hem de diğer devletleri uluslararası politikanın sosyal yapısı tarafından belirlenen konumları çerçevesinde görürler.⁴⁵

Post-yapısalcı yaklaşımlar ise, kimlik temsilleri dış politikanın kendisini oluşturduğu için kimliğin dış politikada bir değişken olarak ele alınamayacağını ileri sürerler.⁴⁶ Diğer bir ifadeyle, kimlik temsilleri ve dış politika arasında bir nedensellik ilişkisinden bahsetmek mümkün değildir; zira ikisi söylemler aracılığıyla birbirine bağlıdır.⁴⁷ Post-yapısalcı yaklaşımlara göre, kimlikler söylemler aracılığıyla inşa edilirler. Kimlik, hiçbir ontolojik gerçekliğe dayanmadığı ve her kimlik inşa edilmiş olduğu için “hiçbir kimlik gerçek kimlik değildir”.⁴⁸ Böylece post-yapısalcı çalışmalar, kimliğin ortak bir geçmiş ya da ortak deneyimlerle tanımlandığı özcü anlayışlardan farklı bir tutum sergilerler. Kimliklerin özgün içerikleri yoktur. Kimlikler, kişilerin ve grupların yaşadıkları sosyal dünyayı söylemsel olarak tarif ettikleri bir temsil sürecinde inşa edilirler. Başka bir ifadeyle, kimliğin anlatılar ve anılar gibi farklı biçimlerde ortaya çıkan temsilleri, bir bireyin ya da topluluğun kendisini yerleştirdiği dünyayı yaratırlar.⁴⁹ Hatta kimlik inşa süreçlerinin var olma nedeni, kimliğin gerçek varlığının imkânsızlığından kaynaklanmaktadır. Kişinin kendisini bir siyasi ideoloji ya da bir etnik grup bazında tanımlama ihtiyacının nedeni, aşılamayacak olan bir “kimlik eksikliği”nin var olmasıdır.⁵⁰

Kimliklerin bu söylemsel doğası onların hiçbir zaman sabitlenemeyeceği, her zaman bölünmüş ve farklı söylemler arasında çeşitli şekillerde inşa edilmiş biçimde kalacakları anlamına da gelmektedir. Bu nedenle kimliği belirli tarihsel ve kurumsal bağlamlarda belirli söylemsel formasyonlar ve pratikler çerçevesinde oluşturulmuş bir olgu olarak kavramsallaştırmak önemlidir.⁵¹ Buna karşılık, bu şekilde bir kavramsallaştırma, bazı kimlik inşalarında belirli bir istikrar olamayacağı anlamına gelmez. Örneğin, ulusal kimlikler gibi bazı kimliklerin göreceli olarak daha istikrarlı olduğu kabul edilir. Bu göreceli istikrara rağmen, hâkim kimlik inşalarının savunulmasını gerektiren alternatif kimlik inşaları söylemde her zaman mevcuttur ve bunlar içinde değişim potansiyeli barındırır.⁵² Söylemler farklı deneyimler üzerinden kesintisiz ve bütüncül anlatılar ve kimlikler sunsa bile, hâkim kimlik inşaları kendi içlerinde dahi sabit ve tutarlı olamazlar. Tutarlı anlatılar oluşturmayı hedefleyen söylemler, kimlikleri “kapat-

43 Bu yaklaşımı benimseyen çalışmalara örnek olarak bkz. Peter J. Katzenstein (der.), *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, New York, Columbia University Press, 1996; Alexander Wendt, *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.

44 Steve Smith, “New Approaches to International Theory”, John Baylis ve Steve Smith (der.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, Oxford, Oxford University Press, 1997, s.167. Ayrıca bkz. Steve Smith, “The Self-Images of a Discipline: A Genealogy of International Relations Theory”, Ken Booth ve Steve Smith (der.), *International Relations Theory Today*, Cambridge, Polity Press, 1995, s.1-37.

45 Wendt, *Social Theory of International Politics*.

46 David Campbell, *Writing Security*; Der Derian, *On Diplomacy*; Hansen, *Security as Practice*.

47 Hansen, *Security as Practice*, s.10.

48 William E. Connolly, “Identity and Difference in Global Politics”, James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.) *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, New York, Lexington, 1989, s.331.

49 Jutta Weldes et.al. “Introduction: Constructing Insecurity”, Weldes et.al (der.), *Cultures of Insecurity*, s.14.

50 Ernesto Laclau, *The Making of Political Identities*, London, Verso, 1994, s.3.

51 Stuart Hall, “Introduction: Who Needs Identity?”, Stuart Hall and Paul du Gay (der.), *Questions of Cultural Identity*, London, Sage, 1996, s.4.

52 Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy*, London, Verso, 1985, s.41-42.

ma” ve “sabitleme” pratikleri olarak değerlendirilirler. Bu pratikler, özellikle kimliğin tehdit altında olduğunun algılandığı belirsizlik durumlarında şiddetlenebilir.⁵³ Bu tarz durumlarda, siyasi söylemler kimlik temsillerini özelleştirerek, kimliklerin belirli kişilerin dünyayı anlamlandırmasına imkân veren temsiller olarak yaygınlaşmasına neden olabilir.⁵⁴

Burada belirtilmesi gereken, özelleştirilmiş bu temsillerin hayal edildikleri ve inşa edildikleri için “daha az gerçek” olmadıklarıdır. Sabit ve tutarlı kimlikler post-yapısalcı perspektiften bakıldığında ontolojik imkânsızlıklar olarak değerlendirilse de, bireyler ve toplumlar tarafından “gerçek(miş) gibi” algılandıkları ve bu bağlamda politikaları etkiledikleri için, dünya üzerinde önemli etki sahibi olurlar. Kimliği odak noktasına alan post-yapısalcı çalışmalarda amaç, söylemsel düzlemde homojenlik sağlanması için, genellikle bu tarz kimlik inşalarının iç söylemsel çelişkileri ne şekilde bastırdığını göstermek ve bu yolla hegemonya kuran kimlik inşalarının önüne geçmektir.

Post-yapısalcı yaklaşımlarda kimlik inşasının mekanizmalarından biri söylemse, diğeri de kimliğin farklılıklar üzerinden kurulmasıdır. Burada, Uluslararası İlişkilerde kimlik olgusunu analizlerine dâhil eden sosyal inşacı yaklaşımlarla post-yapısalcı yaklaşımlar arasında, kimliğin kavramsallaştırılması konusundaki bir başka farka da dikkat çekilmelidir. Bu fark, kimlik oluşumundaki farklılığın oynadığı role ilişkindir.⁵⁵ Wendt başta olmak üzere sosyal inşacılar kimliğin farklılık aracılığıyla inşasının şart olmadığını öne sürerler.⁵⁶ Wendt’e göre devletlerin sosyal kimliklerinin yanında sosyal öncesine ait ve ben/öteki ilişkisinden bağımsız “kurumsal kimlikleri” vardır.⁵⁷ Wendt aynı zamanda, rol kimliği ve tip kimliği olarak tanımladığı iki çeşit devlet kimliği ayırımında bulunur. Rol kimliği, diğer devletlerle ilişki içinde tanımlanırken, demokrasi gibi tip kimlikleri devletlerin esasına ilişkindir ve diğer devletlerle ilişkiyi gerektirmez.⁵⁸ Post-yapısalcı yaklaşımlara göre ise kimlik, farklılıktan bağımsız olarak düşünülemez. Kimlik, farklılıklar aracılığıyla inşa edilerek, *ilişkisel* olarak kavramsallaştırılır. Farklılıklar ne kadar küçük olsa da, kimlik inşasında merkezi rol oynarlar.⁵⁹ William Connolly’nin ifadesiyle:

Bir kimlik, sosyal olarak tanınan bir dizi farkla ilişkisel olarak kurulur. Bu farklar *kimliğin* varlığı için esastır. Eğer bunlar farklar olarak bir arada var olmasalardı, *kimlik* de seçiciliği ve sağlamlığı ile var olamazdı... Kimliğin var olabilmesi farkları gerektirir ve *kimlik* kendi gerçekliğini güvenceye almak için farkı ötekiliğe çevirir.

Bu kavramsal çerçeveden hareketle, bir milletin ferdi olmayı ifade etmenin diğer milletlerle arada hiçbir fark belirtmediği takdirde bir anlamı yoktur. Bu anlayış Campbell’ın “radikal karşılıklı bağımlılık” ifadesinde kendini bulur. Bu ifade uyarınca, kimliğimiz birçok başka kimlikle bağlantılıdır. Örneğin kimliğinizin Türk olduğunu söylediğinizde, bu beraberinde diğer bağlantılı kimliklerinizi de ortaya koymanız anlamına gelir.⁶⁰ Bu kavramsallaştırma uyarınca, “ötekilik dışarıya kaynaklı değildir, ‘kendi’nin anlamı ve ontolojik inşasının parçası olarak görülmelidir”.⁶¹ İlişkisel kimlikler tehdit algısına

53 Anne Norton, *Reflections on Political Identity*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1987.

54 Weldes *et.al.*, “Introduction”, s.14.

55 Bahar Rumelili, “Constructing Identity and Relating it to Difference: Understanding the EU’s Mode of Differentiation”, *Review of International Studies*, Cilt 30, No.1, 2004, s.27-47.

56 Wendt, *Social Theory of International Politics*, s.224-228.

57 *Ibid.*, s.225.

58 *Ibid.*, s.226.

59 Neumann, *Uses of the Other*, s.35.

60 David Campbell, *Politics without Principle: Sovereignty, Ethics, and the Narratives of the Gulf War*, Boulder, Lynne Rienner, 1993, s.95.

61 Peter Van Ham, *European Integration and the Postmodern Condition: Governance, Democracy, Identity*, New York, Routledge, 2001, s.193.

dayanan ötekileştirme şeklinde tezahür edebileceği gibi, daha az negatif ve farklı içerikte kimlik temsillerine rastlamak da olasıdır.⁶² Rumelili'nin ifadesiyle, "ötekinin farkları çeşitli az çok olumlu belirtenler, metaforlar ve ikililikler üzerinden temsil edilebilir."⁶³

Kimliğin post-yapısalcı çalışmalarda kavramsallaştırılma biçimi güç ile ilişkisini açıklamayı da gerektirmektedir. Hall'un da ifade ettiği gibi, herhangi bir sosyal kimliğin inşası bir güç eylemidir.⁶⁴ Post-yapısalcı çerçevede, "kimliği kontrol edenin bireylerin, grupların ya da toplumun kaderi üzerinde önemli etkisi vardır."⁶⁵ Kimlikler seçilebilir olmadığı için, inşa edilmiş bir kimliğin dayatılması, alternatif yorumları marjinalize eden bir "insan özgürlüğü ihlali" olarak görülmektedir.⁶⁶ Bu tarz bir kavramsallaştırma, siyasi metinlerde ötekileştirme pratiklerine dikkat çekmeyi gerektirmektedir. Post-yapısalcı yaklaşımlar uyarınca bunun uluslararası siyasetteki en önemli araçlarından biri de, dış politika ve güvenlik pratikleridir.

Dış Politika ve Güvenlik

Post-yapısalcı yaklaşımlar modern devletin ötekileştirmenin ana alanlarından biri olduğunu iddia ederler. Bunun nedeni ise, kimliğin, egemenlik kavramı aracılığıyla belirli bir toprak parçası ile bağdaştırılmasıdır. Walker'ın da ifade ettiği gibi, "devlet egemenliği iddialarında modern siyasi kimliğin karakteri ve yeri doğal karşılanmaktadır."⁶⁷ Bu da, yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, devletin tarihsel bağlamından kopartılarak, doğal ve kaçınılmaz olarak ele alınmasına neden olmaktadır. Belirli bir coğrafi bölgeye ulusal bir kimliğin yüklenmesi, tarihsel olarak din gibi rekabet edebilir diğer kimliklerin modern devletin içerisinin inşasında pasifize olmasında önemli rol oynamıştır. Fakat bu yapılırken, sadece içerisi homojen bir kimliğe büründürülmemiş, dışarı ve içerisi arasındaki sınırlar da keskinleştirilmiştir.⁶⁸ Bu nedenle, egemenlik siyaseten masum bir kavram değildir. Egemenlik kavramı, özellikle toprak ve sınırlar kavramlarıyla birleşerek kimlik inşalarında aktif rol oynar. Bu nedenle, devletin ontolojik bir statüsünün olmadığı, kendisini sürekli olarak içerisi ve dışarısına ilişkin kimlik söylemleriyle yeniden inşa ettiği belirtilir.⁶⁹ Devletin, varlığını sağlayabilmek için daimi olarak kendisini kimlik pratikleriyle üretmesi gerekmektedir. Bunu yaparken, yerleşik bir kimlik ve fark söylemsel ekonomisini temel alan tarihi referanslardan da faydalanır. Örneğin Campbell, Amerikan Soğuk Savaş söyleminde Sovyetler Birliği'nin ötekileştirilmesinin, on dokuzuncu yüzyıl sınır mitine referansla "medeni biz" ve "barbar öteki" ayrımının tekrar inşasıyla "epistemik gerçekçilik" kazandığını gösterir.⁷⁰

Devlet kimliğinin söylemsel inşasının analizinde dış politika özel önem taşır. Dış politikayı söylemsel bir pratik olarak kavramsallaştıran post-yapısalcı çerçeve, kimlikleri belirli ve sabit egemen devletlerin arasında bir köprü olarak algılamaz ve belirli kararların alınması ya da zaman ve yer olarak

62 Örneğin lider/partner eksensiz kimlik inşası için bkz. Jennifer Milliken, *The Social Construction of the Korean War: Conflict and its Possibilities*, Manchester, Manchester University Press, 2001. Kimlik inşasında tehdit temelli ötekileştirme için bkz. Campbell, *Writing Security*.

63 Rumelili, "Constructing Identity and Relating to Difference", s.36.

64 Hall, "Introduction", s.5.

65 Vasquez, "The Post-Positivist Debate", s.223.

66 Ibid.

67 Walker, *Inside/Outside*, s.12.

68 Bradley Klein, *Strategic Studies and World Order: The Global Politics of Deterrence*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994, s.38.

69 Campbell, *Writing Security*, s.11.

70 Campbell, *Writing Security*, s.195-223.

kısıtlı olayların analizine indirgemez.⁷¹ Dış politika aktörleri söylemleri aracılığıyla “anımlar üretmekte ve böylece dış politikanın dayandığı ‘gerçekliği’ aktif olarak inşa etmektedirler.”⁷² Dış politikayı söylemsel bir pratik olarak kavramsallaştırmak aynı zamanda “politikalar ile kimliğin ontolojik olarak birbirine bağlı olduğunu” ima etmektedir.⁷³ Dış politika aracılığıyla devletler için belirli özne kimlikler inşa edilmekte, bu da onları birbirine karşı konumlandırmakta ve böylece belirli politikaların mümkün olduğu bir gerçeklik inşa edilmektedir.⁷⁴ Bu şekilde dış politika, bir devletin kendi kimliğini, dolayısıyla kendi varlığını inşa ettiği “sınırlar üretmekte olan spesifik bir siyasi performans” olarak ele alınmaktadır.⁷⁵ Bu durum, bir devletin içeride belirli bir kimliği hegemon hale getirmeye çalışması ve dışarıya dönük bir kimlik inşa etmesi arasında net farklar olduğu anlamına gelmemektedir. Tam tersine, içeriye ve dışarıya yönelik kimlik inşa süreçleri birbirinden bağımsız değildir. Çoğu zaman içeride bir kimlik sabitlemeye direnen unsurlar dışarıdaki dış tehditler ile bağlantılandırılırlar. Örneğin David Campbell, Soğuk Savaş boyunca Amerika’daki “komünist tehdit” söyleminin, içerideki farklı kimlik taleplerinin bastırılmasındaki önemine dikkat çekmektedir.⁷⁶ Benzer biçimde Roxanne Doty, göçmenler ve ulusal güvenlik üzerine yapılan tartışmalarda bu bağlantının ne şekilde kurulmuş olduğunu göstermiştir.⁷⁷

Dış politikanın bu şekilde kavramsallaştırılması post-yapısalcı yaklaşımlarda devletlerin dış politika aracılığıyla söylemsel olarak inşa ettikleri kimliklerin sorunsallaştırılmasını gerektirir. Böylece farklı olarak algılananın nasıl zayıf, tehditkâr, tehlikeli vb. inşa edildiği ve bu şekilde belirli politikaların mümkün kılınırken, diğerlerinin engellendiği araştırılır. Diğer bir deyişle, nesnelleştirilen farklılıkların devlet ya da diğer topluluklar arasında ne şekilde kurulduğu ve korunduğuna dikkat çekilir.⁷⁸ Bu aynı zamanda post-yapısalcı çalışmaların eleştirel boyutunu da ortaya koyar. Yukarıda da belirtildiği gibi, post-yapısalcı çalışmalar egemenlik kavramını normatif açıdan sorunsallaştırırlar. Bunun en önemli nedenlerinden biri, belirli bir toprak parçasıyla özdeşleştirilen egemen devlet pratiklerinin dışlayıcı kimlikler yoluyla kendini üretmesidir. Post-yapısalcı etik uyarınca kimlik dışlayıcı olmak durumunda değildir. Bir diğer ifadeyle, farklılıklar kimliğe indirgenmek zorunda değildir. Bu nedenle post-yapısalcı çalışmalar sıklıkla, dış politika aracılığıyla farklılıkların kimliğe indirgenmediği durumlara odaklanarak, siyasal kimlik ve topluluk gibi kavramların yeniden düşünülmesini talep ederler.⁷⁹

Bu bağlamda, uluslararası siyasette dış politikalar aracılığıyla inşa edilen kimlik temsillerinin post-yapısalcı analizlerinde önemli bir yer tutan güvenlik söylemlerine de değinmek gerekmektedir. Gerçekçi anlatılarda doğallaştırılan topluluk egemen devlet olduğundan, güvenlik denildiğinde de ulusal güvenlik tanımı öncelik kazanır. Devlet güvenliği bireysel güvenlik için esastır, bu da ancak bireylerin ulusal güvenliği tanımlama hakkını egemen devlete vermesiyle mümkündür.⁸⁰ Post-yapısalcı yaklaşımlar ise, bu yaklaşımı sorunsallaştırarak, güvenlik kavramının ulusal ben ile dışarıdaki öteki arasında radikal bir fark kurmakta olduğuna, “kimliği radikal bir biçimde tehdit eden ötekenden ko-

71 Roxanne L. Doty, “Foreign Policy as Social Construction: A Post-Positivist Analysis of US Counterinsurgency Policy in the Philippines”, *International Studies Quarterly*, Cilt 37, No.3, 1993, s.303.

72 Doty, “Foreign Policy as Social Construction”, s.303.

73 Hansen, *Security as Practice*, s.21.

74 Doty, “Foreign Policy as Social Construction”, s.305.

75 Richard K. Ashley, “Foreign Policy as Political Performance”, *International Studies Notes*, Cilt 13, 1987, s.51.

76 Campbell, *Writing Security*, s.195-223.

77 Roxanne L. Doty, “Immigration and the Politics of Security”, *Security Studies*, Cilt 8, No.2-3, 2000, s.71-93.

78 Campbell, *National Deconstruction*, s.168-170.

79 Bkz. Shapiro, *The Politics of Representation*; Campbell, *Writing Security*; Campbell, *National Deconstruction*; Simon Dalby, *Creating the Second Cold War: The Discourse of Politics*, London, Pinter Publishers, 1993.

80 Michael C. Williams, “Identity and the Politics of Security”, *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No.2, 1998, s.204-225.

runmaya muhtaç bir ulusal ben olarak inşa ettiğine dikkat çeker”.⁸¹ Güvenlik söylemi varlığın sürmesi ile ilgili olduğundan, hükümeti, toprağı ve toplumu da içerecek şekilde devlet için varoluşçu tehditler inşa ederek ulusal topluluğun doğallaştırılmasına katkıda bulunmaktadır.⁸² Böylece güvenlik tehditleri sadece “devleti potansiyel olarak zayıflatacak” şekilde algılanmamakta, aynı zamanda öne sürülen “ulusal çıkar”ları tehlikeye atarak devletin kendisini tesis etmektedir.⁸³

Güvenlik söylemi geleneksel olarak askeri alanla ilgili konularla sınırlanmayabilir, siyasi ve toplumsal konulara ilişkin olarak da kullanılabilir. Belirli bir konunun söylemsel olarak bir güvenlik meselesi olarak sunulmasına “güvenlikleştirme” adı verilir.⁸⁴ Güvenlik söylemi “gücü meşrulaştıran ve sorumluluk yükleyen siyasi bir söylem” olarak algılandığından, siyasi aktörler bu kavramı devletin askeri güvenliği tartışmalarının dışında kullanmayı cazip bulabilir ve böylece daha geniş güvenlikleştirme pratiklerini benimseyebilirler.⁸⁵ Böylece devletin karşı karşıya olduğu varoluşsal tehditler, onun egemenliğini ve/veya ideolojik meşruiyetini zayıflatan askeri olmayan tehditler ile ulusal birliği tehdit eden dil, gelenekler, etnik köken gibi inşa edilmiş “rakip kimlikler”den oluşabilir.⁸⁶ Örneğin Campbell, Soğuk Savaş sonrası Amerikan söylemlerinde uyuşturucu kullanımı ve Japonya’nın ekonomik gücünün yeni ulusal tehditler olarak inşa edilmesine odaklanmıştır.⁸⁷ Güvenlik söylemi varoluşsal tehdit algılarına dayandığı için, bir konunun güvenlik meselesi haline getirilmesi ve bu şekilde kabul edilmesi, söz konusu güvenlik tehdidiyle mücadele edilebilmesi için genel geçer kuralları ihlal eden “acil tedbirlerin ve özel önlemler”in alınmasını da meşrulaştırır.⁸⁸ Örneğin bazı çalışmalar, bu noktadan hareketle Avrupa Birliği ülkelerinde güvenlik söylemi üzerinden göç politikalarında insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayan pratiklerin ne şekilde meşrulaştırıldığını göstermeyi hedeflemiştir.⁸⁹

Sonuç

Uluslararası ilişkilerde post-yapısalcı yaklaşımlar 1980’lerin sonlarına doğru disipline girmiş ve yeni-gerçekçiliğe yönelik meta-teorik eleştirilerle başlayan çalışmalar somut siyasi gelişmelerin ele alındığı ampirik analizlerle genişlemiştir. Bu alandaki çalışmaların Uluslararası İlişkiler disiplinine yapmış olduğu önemli katkılar vardır. Post-yapısalcı çalışmalar, Uluslararası İlişkilerde ilk kez bilgi ile siyasi güç arasındaki ilişkinin derinlemesine incelenmesini sağlamış, farklı yorumlamalar arkasındaki siyasi dinamiklere dikkat çekerek, neden oldukları epistemolojik ve siyasi dayatmaları sorgulamıştır. Bunu yaparken Uluslararası İlişkilerde başta egemenlik olmak üzere hâkim yeni-gerçekçi paradigmanın siyasi sonuçlarını da ortaya koyarak kimlik ve egemenlik arasındaki ontolojik kurguyu sorguya açmıştır. Böylece post-yapısalcı etik uyarınca farklı siyasi topluluk tahayyüllerini mümkün kılıp, dünya siyasetinin dönüşümünün de önünü açmayı hedeflemiştir. Bu amaç, post-yapısalcı yaklaşımları diğer

81 Hansen, *Security as Practice*, s.34.

82 Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner, 1998, s.21.

83 Hansen, *Security as Practice*, s.34.

84 Güvenlikleştirme kavramı için bkz. Jef Huysmans, “Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe”, *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No.4, 1998, s.479-505; Ole Wæver, “Securitization and Desecuritization”, Ronnie Lipschutz (der.) *On Security*, New York, Columbia University Press, 1995.

85 Hansen, *Security as Practice*, s.35.

86 Buzan, Wæver ve de Wilde, *Security*, s.21-23.

87 Campbell, *Writing Security*.

88 Ibid. s.33.

89 Bkz. Jef Huysmans, “The European Union and the Securitization of Migration”, *Journal of Common Market Studies*, Cilt 38, No.5, 2000, s.751-777.

kuramsal yaklaşımlardan farklı kılan en önemli özelliklerden biridir. Çoğu post-yapısalcı yazar, kuramsal çerçevelerini genellikle belirli bir kuram ya da paradigma olarak tanımlamaktan kaçınır ve post-yapısalcılığı çeşitli biçimlerde eleştiriyi hedefleyen bir tür “yaklaşım”, “tavır” ya da “zihniyet” olarak görür.⁹⁰ Eleştiri, alternatif politikaları mümkün kılmak için gerekli koşulların yaratıldığı bir mekanizma olarak ele alınır.

Uluslararası İlişkiler disiplinindeki post-yapısalcı çalışmaların sayısının zaman içinde artmış olmasına rağmen, bu yaklaşımların halen Uluslararası İlişkiler disiplininin kenarlarında yer aldığı iddia edilebilir. Bir kısım yazarlar rasyonalist çerçeveden hareketle post-yapısalcı yaklaşımların gerçekliğe bakış açısını sorgular ve metotların yetersizliğini eleştirir.⁹¹ Özellikle erken dönem post-yapısalcı yazarların bazıları metodoloji konusunda saplantılı olduğunu düşündükleri rasyonalist ve pozitivist yaklaşımlara karşı durduklarından sistematik ve titiz bir metodoloji uygulamaktan çekinmişlerdir.⁹² Buna karşılık, özellikle son dönem çalışmalar post-yapısalcı yaklaşımlarda da sistematik metodolojilerin izlenebileceğini iddia ederek, bu alanda önemli katkılar yapmışlardır.⁹³ Dış politika analizlerinin dış politikayı açıklayan nedenlere odaklanması gerektiğini düşünen yaklaşımlara göre ise, post-yapısalcıların söyleme dayanan post-pozitivist epistemolojisi ikna edici bir nitelik taşımamaktadır.⁹⁴ Post-yapısalcılara göre, bu çeşit eleştiriler eleştirenlerin pozitivistliğe olan bağlılıklarından ve bilimde sağlam temellerin ve nesnellüğün kaybolmasından duydukları “Kartezyen endişe”lerinden kaynaklanmaktadır.⁹⁵

Post-yapısalcı çalışmalara içeriden de eleştiriler yöneltilmektedir. Örneğin Iver Neumann, post-yapısalcı analizlerin daha çok var olan metinler üzerinden yapıldığını ve alan araştırmalarına yeterli ağırlığın verilmediğini ifade etmiştir.⁹⁶ Neumann’a göre, resmi dış politika analizleri diplomatların ve diğerlerinin dış politikayı ne şekilde deneyimlediğinin analizini de içerecek şekilde genişletilebilir.⁹⁷ Son dönem bazı post-yapısalcı çalışmalar belirli dış politika söylemlerini mümkün kılan diplomatik pratiklere odaklanarak bu eksikliği gidermede önemli yol kat etmişlerdir.⁹⁸

Post-yapısalcı çalışmalar eleştirilirken göz önünde tutulması gereken en önemli durum, bu yaklaşımların rasyonalist yaklaşımlardan ontolojik ve epistemolojik olarak farklı olduğu ve dolayısıyla eleştirilerin de etkili olabilmesi için bu farklılıkların gözetilerek yapılması gerektiğidir. Buna karşılık, çoğunlukla temel ontolojik ve epistemolojik farklılıklardan kaynaklanan bu tarz eleştirilerin post-yapısalcı çevrelerde karşılık bulması güçtür. Bu kuramı hedef alan eleştirilerin yapıcı ve etkili olabilmesi için post-yapısalcı çerçevenin kavramsal temellerinin içinden hareket etmesi esastır.

90 Campbell, “Poststructuralism”, s.235.

91 Örneğin bkz. Stephen Walt, “The Renaissance of Security Studies”, *International Studies Quarterly*, Cilt 35, No.2, 1991, s.211-239.

92 Jennifer Milliken, “The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods”, *European Journal of International Relations*, Cilt 5, No.2, 1999, s.226-27; James Der Derian, “The Boundaries of Knowledge and Power in International Relations”, Der Derian ve Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations*, s.3-11.

93 Örneğin bkz. Hansen, *Security as Practice*; Mark Laffey and Jutta Weldes, “Methodological Reflections on Discourse Analysis”, *Qualitative Methods*, Cilt 2, No.1, 2004, s.28-30.

94 Hansen, “Discourse Analysis, Post-Structuralism, and Foreign Policy”, s.107. Bu tarz bir eleştiri için bkz. Robert Keohane, “International Institutions: Two Approaches”, *International Studies Quarterly*, Cilt 32, No.4, 1988, s.379-396.

95 Campbell, “Poststructuralism”, s.220.

96 Iver Neumann, “Returning Practices to the Linguistic Turn: The Case of Diplomacy”, *Millennium*, Cilt 31, No.3, 2002, s.628.

97 Ibid.

98 Örneğin bkz. Lene Hansen, “Performing Practices: A Poststructuralist Analysis of the Muhammad Cartoon Crisis”, Emanuel Adler ve Vincent Pouliot (der.), *International Practices*, Cambridge ve New York, Cambridge University Press, 2011.

Kaynakça

- Ashley, Richard K. "Political Realism and Human Interests", *International Studies Quarterly*, Cilt 25, No.2, 1981, s.204-236.
- Ashley, Richard K. "The Poverty of Neorealism", *International Organization*, Cilt 38, No.2, 1984, s.225-286.
- Ashley, Richard K. "Foreign Policy as Political Performance", *International Studies Notes*, Cilt 13, 1987, s.51-54.
- Ashley, Richard K. "The Geopolitics of Geopolitical Space: Toward a Critical Social Theory of International Politics", *Alternatives*, Cilt 12, No.2, 1987, s.403-434.
- Ashley, Richard K. "Untying the Sovereign State: A Double Reading of the Anarchy Problematique", *Millennium*, Cilt 17, No.2, 1988, s.227-262.
- Ashley, Richard K. "Living on Border Lines: Man, Poststructuralism, and War", James der Derian ve Michael J. Shapiro (der.), *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, New York, Lexington Books, 1989.
- Ashley, Richard K. ve Robert B. J. Walker. "Reading Dissidence/Writing the Discipline: Crisis and the Question of Sovereignty in International Studies", *International Studies Quarterly*, Cilt 34, No.3, 1990, s.367-416.
- Aydın-Düzgıt, Senem. *Constructions of European Identity: Debates and Discourses on Turkey and the EU*, Basingstoke, Palgrave, 2012.
- Balcı, Ali. "Dış Politika: Yeni bir Kavramsallaştırma Bağlamında Egemenlik Mitinin Analizi", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 7, Sayı 28, 2011, s.3-29.
- Buzan, Barry, Ole Wæver ve Jaap de Wilde. *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Lynne Rienner, 1998.
- Campbell, David. *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1992.
- Campbell, David. *Politics without Principle: Sovereignty, Ethics, and the Narratives of the Gulf War*, Boulder, Lynne Rienner, 1993.
- Campbell, David. "Political Prosaics, Transversal Politics, and the Anarchical World", Michael J. Shapiro ve Hayward Alker (der.), *Challenging Boundaries: Global Flows, Territorial Identities*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996.
- Campbell, David. *National Deconstruction: Violence, Identity and Justice in Bosnia*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1998.
- Campbell, David. "Poststructuralism", Tim Dunne, Milja Kurki ve Steve Smith (der.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, Oxford, Oxford University Press, 2010.
- Connolly, William E. "Identity and Difference in Global Politics", James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.) *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, New York, Lexington, 1989.
- Dalby, Simon. *Creating the Second Cold War: The Discourse of Politics*, London, Pinter Publishers, 1993.
- Der Derian, James. *On Diplomacy: A Genealogy of Western Estrangement*, Oxford, Blackwell, 1987.
- Der Derian, James. "The Boundaries of Knowledge and Power in International Relations", James Der Derian ve Michael J. Shapiro (der.) *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*, New York, Lexington, 1989.
- Derrida, Jacques. *Positions*, Chicago, University of Chicago Press, 1981.
- Diez, Thomas. "Speaking 'Europe': The Politics of Integration Discourse", Thomas Christiansen, Knud Erik Jørgensen ve Antje Wiener (der.), *The Social Construction of Europe*, London, Sage.
- Diez, Thomas. "Europe's Others and the Return of Geopolitics", *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt 17, No 2, 2004, s. 319-335.
- Doty, Roxanne L. "Foreign Policy as Social Construction: A Post-Positivist Analysis of US Counterinsurgency Policy in the Philippines", *International Studies Quarterly*, Cilt 37, No 3, 1993, s. 297-320.

- Doty, Roxanne L. "Sovereignty and the Nation: Constructing the Boundaries of National Identity", Thomas J. Biersteker ve Cynthia Weber (der.), *State Sovereignty as Social Construct*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.
- Doty, Roxanne L. *Imperial Encounters: The Politics of Representation in North-South Relations*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1996.
- Doty, Roxanne L. "Immigration and the Politics of Security", *Security Studies*, Cilt 8, No 2-3, 2000, s. 71-93.
- Dreyfus, Hubert L. ve Paul Rabinow. *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Hemel Hempsted, Harvester Wheatsheaf, 1982.
- Foucault, Michel. *The Archeology of Knowledge*, London, Tavistock Publications, 1974.
- Hall, Stuart. "Introduction: Who Needs Identity?", Stuart Hall ve Paul du Gay (der.), *Questions of Cultural Identity*, London, Sage, 1996.
- Hansen, Lene. *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, London and New York, Routledge, 2006.
- Hansen, Lene. "Performing Practices: A Poststructuralist Analysis of the Muhammad Cartoon Crisis", Emanuel Adler ve Vincent Pouliot (der.), *International Practices*, Cambridge ve New York, Cambridge University Press, 2011.
- Hansen, Lene. "Discourse Analysis, Post-Structuralism, and Foreign Policy", Steve Smith, Amelia Hadfield ve Tim Dunne (der.), *Foreign Policy: Theories, Actors, Cases*, Oxford, Oxford University Press, 2012.
- Huysmans, Jef. "Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No 4, 1998, s. 479-505.
- Huysmans, Jef. "The European Union and the Securitization of Migration", *Journal of Common Market Studies*, Cilt 38, No 5, 2000, 751-777.
- Katzenstein, Peter J. (der.). *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, New York, Columbia University Press, 1996.
- Keohane, Robert. "International Institutions: Two Approaches", *International Studies Quarterly*, Cilt 32, No 4, 1988, s. 379-396.
- Klein, Bradley. *Strategic Studies and World Order: The Global Politics of Deterrence*, Cambridge, Cambridge University Press, 1994.
- Laclau, Ernesto. *The Making of Political Identities*, London, Verso, 1994.
- Laclau, Ernesto ve Chantal Mouffe. *Hegemony and Socialist Strategy*, London, Verso, 1985.
- Laffey, Mark ve Jutta Weldes. "Methodological Reflections on Discourse Analysis", *Qualitative Methods*, Cilt 2, No 1, 2004, s. 28-31.
- Milliken, Jennifer. "The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods", *European Journal of International Relations*, Cilt 5, No 2, 1999, s. 225-254.
- Milliken, Jennifer. *The Social Construction of the Korean War: Conflict and its Possibilities*, Manchester, Manchester University Press, 2001.
- Neumann, Iver. *Uses of the Other: The 'East' in European Identity Formation*, Manchester, Manchester University Press, 1999.
- Neumann, Iver. "Returning Practices to the Linguistic Turn: The Case of Diplomacy", *Millennium*, Cilt 31, No 3, 2002, s. 627-651.
- Norton, Anne. *Reflections on Political Identity*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1987.
- Rabinow, Paul. *The Foucault Reader*, Harmondsworth, Penguin, 1984.
- Risse-Kappen, Thomas. "Collective Identity in a Democratic Community: The Case of NATO", Peter J. Katzenstein (der.), *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, New York, Columbia University Press, 1996.

- Rumelili, Bahar. "Constructing Identity and Relating it to Difference: Understanding the EU's Mode of Differentiation", *Review of International Studies*, Cilt 30, No 1, 2004, s. 27-47.
- Shapiro, Michael J. *The Politics of Representation: Writing Practices in Biography, Photography and Policy Analysis*, Madison, University of Wisconsin Press, 1988.
- Smith, Steve. "The Self-Images of a Discipline: A Genealogy of International Relations Theory", Ken Booth ve Steve Smith (der.), *International Relations Theory Today*, Cambridge, Polity Press, 1995.
- Smith, Steve. "New Approaches to International Theory", John Baylis ve Steve Smith (der.) *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, Oxford, Oxford University Press, 1997.
- Soğuk, Nevzat. *States and Strangers: Refugees and Displacements of Statecraft*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.
- Todorova, Maria. *Imagining the Balkans*, Oxford, Oxford University Press, 1997.
- Van Ham, Peter. *European Integration and the Postmodern Condition: Governance, Democracy, Identity*, New York, Routledge, 2001.
- Vasquez, John A. "The Post-Positivist Debate: Reconstructing Scientific Enquiry and International Relations Theory after Enlightenment's Fall", Ken Booth ve Steve Smith (der.) *International Relations Theory Today*, Cambridge, Polity Press, 1995.
- W ver, Ole. "Securitization and Desecuritization", Ronnie Lipschutz (der.) *On Security*, New York, Columbia University Press, 1995.
- Walker, Robert B. J. "Realism, Change and International Political Theory", *International Studies Quarterly*, Cilt 31, No 1, 1987, s.65-86.
- Walker, Robert B. J. *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*, Cambridge, Cambridge University Press, 1993.
- Walker, Robert B. J. "From International Relations to World Politics", Joseph A. Camilleri, Anthony P. Jarvis ve Albert J. Paolini (der.), *The State in Transition: Reimagining Political Space*, Boulder, Lynne Rienner, 1995.
- Waltz, Kenneth N. *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*, New York, Columbia University Press, 1959.
- Waltz, Kenneth N. *Theory of International Politics*, New York, McGraw-Hill, 1979.
- Weber, Cynthia. *Stimulating Sovereignty: Intervention, the State and Symbolic Exchange*, Cambridge, Cambridge University Press, 1995.
- Weldes, Jutta vd., "Introduction: Constructing Insecurity", Jutta Weldes vd.(der.), *Cultures of Insecurity: States, Communities, and the Production of Danger*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.
- Weldes, Jutta vd. (der.), *Cultures of Insecurity: States, Communities, and the Production of Danger*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.
- Wendt, Alexander. *Social Theory of International Politics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1999.
- Williams, Michael C. "Identity and the Politics of Security", *European Journal of International Relations*, Cilt 4, No 2, 1998, s. 204-225.